

De Goetheanum-impuls

Impressie van de Goetheanum zomerweek 2006

Ivar Römer

1

Nadat ik reeds vele jaren in de verte van de Goetheanum zomerweek (in Nederland!) gehoord had, was eindelijk het moment gekomen dat ik haar kon bezoeken. De zomerweek viel vaak aan het begin van de vakantie, wanneer wij in het noorden vanwege de vakantiespreiding nog geen vrij hadden. Op een bepaalde wijze nam ik in die jaren echter toch wel deel aan die week. Want weten van het bestaan van de Goetheanum zomerweek verging me in die jaren vaak als iets dat me van verre tegemoet straalde. Als iets uit een andere wereld. Een zonovergoten wereld. Je weet dat het er is en dat je er nog eens komt. En alleen al te weten *dat* het er is stemt je goed.

He bovenzinnelijke Goetheanum

Met het eerste Goetheanum zelf kan het eigenlijk net zo gaan. Soms ben je er dicht bij en soms roept het je van verre. Van Rudolf Steiner weten we dat dit gebouw dat op aarde door brand is verwoest, in de geestelijke wereld een realiteit is. Een gebouw waarin we kunnen binnentreden en in kunnen wandelen. Verbonden met dit gebouw is een wezen dat ons wil inspireren: de goede geest van het Goetheanum.

Merkwaardig genoeg zegt Steiner als hij ons bij de heroprichting van de antroposofische vereniging de grondsteenspreuk overhandigt, dat hij deze spreuk als inspiratie 'door de vanuit de etherwereld teruggekaatste vlammen van het eerste Goetheanum' uit de geestelijke wereld ontvangen heeft. Daarmee is de grondsteenspreuk onlosmakelijk verbonden met het eerste Goetheanum. Het verdiepen in deze spreuk en het verdiepen in het eerste Goetheanum vormen daarom beide een middel om door te dringen in het bovenzinnelijke Goetheanum, ofwel de zonnetempel uit het eerste mysteriedrama. Het verdiepen in de vorm- en beeldtaal van het eerste Goetheanum is in die zin geen activiteit die alleen op het *verleden* is gericht! Ze is juist heel *toekomstgericht*! En dat is wat zeker vele andere deelnemers met mij aan de Goetheanum zomerweek 2006 beleefd hebben.

Alarmfase

De week begon voor mij nogal merkwaardig. Ik wist dat er achter de schermen wat angstige geluiden waren over het voortbestaan van de Goetheanumweek. Er waren bestuurswisselingen geweest en de bezetting was nu wat krap. De deelname van cursisten was weliswaar iets toegenomen, maar de kosten waren sneller gestegen en daarom waren er enige zorgen over de toekomst. Dit riep in mij het gevoel op dat sprak: de zomerweek is in een alarmfase! In die stemming, maar ook in een montere opgewekte, arriveerde ik vanuit Winsum samen met een vriend in het gebouw van Helicon in Zeist. Snel moest ik nog even naar de 'gentlemens room'. Ik greep automatisch naar het lichtknopje rechts van de deur... en zette daarmee spontaan de alarmbel in werking die tot mijn schrik door de hele hal schalde! Het duurde even voordat we doorhadden wat er aan de hand was en de schakelaar weer uit konden zetten. - In plaats van het herentoilet had ik de deur van het invalidentoilet geopend waar op de plaats van het lichtknopje een alarmknop zat. Gelukkig hadden we het

plenum niet gestoord dat in de grote zaal al voorbereidend bezig was en konden we zo invoegen.*

Kunstzinnige week

De zomerweek is van oorsprong een kunstzinnige week. Georganiseerd door de stichting *Eerste Goetheanum Impuls*, die onder andere opgericht is door Frans Lutters en Jaap Zwart. In verschillende werkgroepen wordt gewerkt aan de rijke inhouden van het eerste Goetheanum. Gezocht wordt naar een inleven in de vorm- en beeldentaal van het Goetheanum en de relatie met de ontwikkelingsweg van de mens. Bijvoorbeeld in de weg die je via de glasvensters gaat, de ontwikkelings- en bouwmotieven van de zuilen en de organische vormen van het gebouw zelf. Maar ook in de planetenzegels en de scheppingsmotieven van de koepelschildering.

2

Twee jaar geleden is stichting *Goetheanum Impuls* een samenwerking aangegaan met *Stichting Drempeletheater*, die jaarlijks delen van de mysteriedrama's op de planken brengt. 'Heel logisch', vond Jonas van der Sloot, die vorig jaar voorzitter van de stichting is geworden. 'Rudolf Steiner ontwierp het gebouw immers vooral als theatergebouw voor zijn mysteriedrama's. De vormtaal van het gebouw zou in eenklank moeten zijn met het woord dat uit de geest gesproken wordt. Twee vormen van hetzelfde principe, als de noot en de dop.'

Door deze verbintenis is de spraak, de dramatische kunst en ook de euritmie toegevoegd aan de Goetheanum zomerweek die zo bijna tot een totaal kunstwerk is geworden. De architectuur, het boetseren, het schilderen, de spraakvorming en dramatische kunst, de euritmie en de muziek, ze waren allemaal aanwezig.

De muziek had niet een eigen werkgroep maar vond een waardevolle invulling als gezamenlijke opmaat van de dag. Patricia van Oosten nam ons elke ochtend mee met zang volgens de Werbeck methode. Ze liet ons beleven wanneer het zingen meer verbonden was met de wil, met het voelen of met het hoofd. Opvallend was dat ze het zingen steeds met de aarde wilde verbinden. 'Zing naar de aarde toe! Door de aarde heen!' riep ze vaak. Zoals we in de vormtaal van het Goetheanum een weg omhoog zochten, richtten we onze blik in het zingen juist vanuit de geest naar de aarde toe.

Ook present was de sociale kunst. Niet als werkgroep, maar het speelde eigenlijk overal doorheen. Bijvoorbeeld tijdens de uitstekend verzorgde en gezamenlijk genuttigde biologische broodmaaltijden. - Met elke dag een verrassende kop soep en op de laatste dag zelfs geheel onverwachts pannenkoeken! - Er was dan ruim tijd om elkaar te ontmoeten, inspirerende gesprekken te hebben en nieuwe contacten op te doen. Maar ook in de uitwisseling met elkaar in de werkgroepen groeit verbondenheid als je een week met elkaar optrekt.

De werkgroepen

Frans en Ineke Lutters, die zich jarenlang verbonden hadden met de planetenzegels, hadden zich nu geworpen op de motieven van de glasvensters. Naast het inlevend arcerend tekenen en het gezamenlijk werken aan het rode venster, die ze via een eigen procedure van bijenwas met rode wasco gestold op een glasplaat hadden gemaakt, gingen ze vooral in op de ontwikkelingsmotieven zoals deze in de glasvensters zijn uitgebeeld.

Bart Keer ging in op de motieven van de grote koepel. Hij volgde de inspirerende werkwijze door de cursisten eerst alleen te *vertellen* welke motieven uit de schepping van mens en wereld in de koepel waren afgebeeld en liet ze deze vervolgens naar eigen inzicht schilderen. Naderhand werd getoond hoe Steiner het opgelost had.

Jonas van der Sloot volgde eenzelfde werkwijze maar ging nog een stap verder. Hij volgde de vormen van het eerste naar het tweede Goetheanum en gaf aan het eind van de week, nadat de groep zich intensief had ingeleefd in de organische vormen, de opdracht: hoe zou nu een derde Goetheanum eruit kunnen zien? En warempel, er ontloek een geïnspireerde deelnemster die een derde bouwmotief ontdekte en zo een geheel nieuw Goetheanum uit de klei toverde!

3

In de werkgroepen euritmie, spraak en drama, werd toegewerkt naar een opvoering van de tweede scène uit het vierde mysteriedrama van Rudolf Steiner. Daarin spelen ook de elementenwezens een rol. In de ochtenduren gingen deze groepen eerst gezamenlijk aan het werk. Het was een prettig begin van de dag geleid door een goed op elkaar ingewerkt team van de cursusleidsters Chantal Heijdeman en Corrie Hendriks. Ze voerden ons op actieve en inspirerende wijze binnen in de scheppingsgeheimen van de spraak en de beweging. Hoe beeld je bijvoorbeeld de elementenwezens uit? Het was nog niet eenvoudig om de gnomen in hun snelle bewegingen weer te geven! Daar moest je wel energie voor hebben. En dat had de euritmiegroep ook! Leeftijd leek daar totaal geen rol te spelen!

Zelf heb ik deelgenomen aan de spraakvormingsgroep en daarom kan ik daar iets meer over zeggen. Met verbazing heb ik gezien hoe het mogelijk is om met een vrij ongeoefende groep in één week een scène neer te zetten zonder daar heel nadrukkelijk mee bezig te zijn. Corrie voerde ons op onuitputtelijke en meesterlijke wijze binnen in de spraak en de taal van het drama. Op allerlei manieren oefenden wij ons in het spreken, waar opnieuw de beweging een belangrijke rol speelde. Op hoeveel manieren kun je lopen? Meer vanuit je voeten, knieën, heupen, hoofd? Of gedragen, ja gestuwd door de wind met denkbeeldige vleugels? En hoe loop je op de oude Griekse ritmes als de hexameters en jambes? En hoe spreek je helder zakelijk gericht als politieagent, of diep warm als een priester? Hoe spreek je sympathisch of juist je eigen ruimte begrenzend? Hoe spreek je als gnoom, als elf, of als de gedachte-, gevoels- en wilswezens Astrid, Philia en Luna? Hoe spreek je objectief geestelijk als Benedictus of juist tastend, zoekend als Johannes? Een ongekende wereld van keur en kleur ging voor me open.

Ik moet wel zeggen dat ik enigszins sceptisch aan de workshop begon. Wel was ik overtuigd van de *helende* kracht van de spraak, en dat zocht ik ook, maar waarom moesten de mysteriedrama's nu ook met zo'n, in mijn ogen, pathetisch gezwollen taal gesproken worden? Waarom kon dat niet menselijker? Veel dichter vanuit het hart en de eigen persoonlijkheid? Ik heb in de cursus echter een ommekeer beleefd in dit gezichtspunt. Namelijk vanuit de ervaring dat de spraak werkelijk gevleugeld wordt en de spraak jou als het ware in bezit neemt. Alsof je hoger wezen jouw kleinere wezen doorspreekt. Het is alsof je dan van buiten, vanuit een groter zelf, je eigen hart en persoonlijkheid weer moet veroveren en meenemen. Dat is moeilijk en lukt lang niet altijd. Je stuit daar zelfs op dubbelganger ervaringen. Maar ik heb het even geproefd en ben nu overtuigd van de weg die in de uitvoeringspraktijk van de mysteriedrama's gezocht wordt. Door dergelijke

ervaringen wordt je werkelijk tot en zelfs over de drempel gevoerd, en dat maakt de week een waardige Goetheanum mysterieweek.

Frans Lutters, een van de oprichters van de stichting, hield op gegeven moment een quasi rondleiding in het Goetheanum. We werden uitgenodigd op het podium voor een levensgroot doek van de binnenruimte van het eerste Goetheanum geschilderd door Daan van Bemmelen. En door daar zo als groep lachend en met plezier rond te lopen, kon je werkelijk het gevoel hebben even als mensengemeenschap in het eerste Goetheanum te zijn geweest.

Dat was ook het thema van de voordracht die Frans in het midden van de week gaf, waarin hij op fabuleuze wijze de zonnesfeer en het middernachtelijk uur in relatie bracht met de twee koepels van het Goetheanum en in welke verhouding je daar Michelangelo, Raphaël en Novalis treft. De voordrachten waren goed bezocht en de sfeer was vreugdevol.

Verder was de week zeer rijk aan persoonlijke opmerkingen die je van deze of gene zijde krijgt. Het is alsof alles in de geest van het Goetheanum gesproken wordt. Ook zoveel nieuwe ontdekkingen ontstonden er door een kruisbestuiving van de groepen. Wist u bijvoorbeeld dat de grondsteenlegging van het eerste Goetheanum plaats vond toen Mercurius in Weegschaal stond? Dat sprak Frans uit in zijn voordracht. In onze spraakgroep ontdekte vervolgens iemand dat de klank van Mercurius de 'I' is en voor Weegschaal de 'Ch'. In de schildergroep werd toen enthousiast opgemerkt dat de grondsteen van het Goetheanum op de plaats ligt waar boven in de koepel geschilderd staat: ICH! En vanuit de muziek: Als de mens het Goetheanum via het oostportaal binnentreedt, staat hij oog in oog met het beeld van de mensheidsrepresentant. Het eigen ik neemt dan langs de zuilen, als zeven intervallen van de toonladder het hoger Ik in het octaaf waar. Ja, Rudolf Steiner heeft zelf op een rondleiding eens gezegd dat de zuilen niet noodzakelijk waren om het gebouw te dragen, maar dat ze een akoestische functie hadden. Het Goetheanum was zo zelf een muziekinstrument dat wachtte om bespeeld te worden!

In de openbare afsluitende voordracht, na een kleurrijke presentatie van het drama door de spraak- en eurythmie groep - en rond een decor van materiaal dat door de deelnemers in deze week gemaakt was - sprak Jonas van der Sloot over de elementenwezens en de relatie met het Goetheanum bouwmotief. Het maakte indruk hoe onbevangen hij sprak over zijn persoonlijke ervaringen hiermee. De openingsvoordracht op zondag heb ik gemist, waar Bart Keer en Jonas van der Sloot samen hebben gesproken over de kunst van de Renaissance en hoe daar al veel elementen te vinden zijn die ook in het Goetheanum voorkomen. Op de zaterdagochtend was tenslotte de afsluitende bijeenkomst voor de deelnemers, waar we elkaar vertelden over onze belevenissen van deze week. Die waren zeer rijk, maar het meeste daarvan namen we nog verborgen in stilte mee.

Een aanrader om deze week ook voor uw volgende zomer in het oog te houden. Let dan op www.goetheanum-impuls.nl, een website van de stichting met de gelijknamige naam, die nu in aanbouw is.